

Musikhögskolan i Malmö
Lunds universitet
Lärarytildning i musik
Johan Rufelt

EXAMENSARBETE
Höstterminen 2007

Musikundervisning på anstalt
Terapeutiskt verktyg eller känslomässigt andningshål?

Handledare: Gunnar Heiling

Musikundervisning på anstalt Terapeutiskt verktyg eller känslomässigt andningshål?

Syftet med denna undersökning är att undervisa i musik och ensemblespel på en anstalt och studera vilka effekter undervisningen har på internernas aggressiva beteende och destruktiva tänkande. Aktionsforskningen baseras på teorin om att ensemblespel även är en utmanande och effektiv gruppsykologisk övning. Situationen tvingar dig att ta ansvar för din uppgift i gruppen i realtid. Den negativa, kollektiva konsekvensen av en persons misstag är snabb och konkret. Studien vill se om musik och ensembleundervisning kan användas i såväl träningen av interners samarbetsförmåga och tolerans som ett verktyg för interners utveckling inom kognitivt beteendeterapi.

Forskningsfrågor: Kan musik- och ensembleundervisning ge goda resultat i det sociala beteendet hos interner på ett fängelse?

Kan musik- och ensembleundervisning som samarbetsövning bidra till ett sunt gruppssamarbetsinriktat tänkande hos interner på ett fängelse?

Metod: Aktionsforskning

Nyckelord: Ensemble, Fängelse, Interner, Gruppsykologi, Musikpedagogik

Abstract

Music teaching in prison, therapeutic tool or emotional waterhole.

The purpose of this study is to teach music and ensemble in prison and study what effects it has on the interns' aggressive behaviour and destructive thinking. The action research is based on the theory that ensemble playing is also an effective group psychological challenge. The situation forces you to take responsibility for your task in the group in real time. The negative collective result of one member of the group failing is fast and concrete.

The study wants to see whether music and ensemble playing can be used to train interns in cooperation and tolerance as well as a tool for the interns' development within cognitive behaviour therapy.

Research questions: Can music- and ensembleteaching give good results in inmates social behavior in prison?

Can music- and ensembleteaching contribute as a exercise in groupcooperation to a healthy cooperationbased thinking by inmates in prison?

Method of the study: Action research

Key words: Ensemble, Prison, Inmates, Grouppsychology, Musicteaching

*Med hänsyn till sekretess används i detta arbete inga namn förutom mitt eget.
Av samma anledning innehåller arbetet inga datum eller tider.
Heller inga namn på avdelningar eller våningsplan.
Lektionstillfällena var dock en gång per vecka á 2,5 timmar.*

Innehåll	Sid.
1. Bakgrund	6
1.1 Kort information och historik om KA	6
1.2 Behandlingsprogram på KA	6
1.3 Kognitiv beteendeterapi	7
1.4 Internerna	8
2. Teoriformulering och frågeställningar	9
3. Metod	10
3.1 Aktionsforskning	11
4. Resultat	12
4.1 Första besöket	12
4.2 Andra besöket	12
4.3 Första mötet med intagna	12
4.4 Andra mötet	15
4.5 Tredje mötet	16
4.6 Fjärde mötet	18
4.7 Femte mötet	22
4.8 Sjätte mötet	24
4.9 Sjunde mötet	25
4.10 Åttonde mötet	26
4.11 Nionde mötet	28
4.12 Konsert	29
4.13 Utvärdering	30
5. Diskussion	31
Referenser	33
Bilagor 1a-1b	34-37

1. Bakgrund

För några månader sedan fick jag jobb som musiklärare på Kirsebergsanstalten i Malmö (Fortsättningsvis benämnt KA). Interner på anstalten har visat stort intresse för musik och länge önskat strukturerad musikverksamhet som fritidssyssla. Kirsebergsanstalten sökte därför musiklärare för att starta en kurs i musik som intresserade interner kunde anmäla sig till. KA kontaktade Musikhögskolan i Malmö som vidarebefordrade frågan till mig. Jag har sedan tidigare varit intresserad av hur musik påverkar människor psykiskt. Det är inget utforskat område. Det finns undersökningar och teorier som till exempel teorin om den s.k. Mozarteffekten där musik sägs påverka människors prestationer på ett mycket konkret sätt (Campbell, 1998). Jag hade mailkontakt med en kriminalvårdare vars arbetsuppgifter på fängelset även innefattade att vara fritidsansvarig.

Mitt jobb har uppkommit på både personalens och de intagnas initiativ. KA kontaktade Musikhögskolan med frågan om det fanns någon som skulle kunna ta på sig att leda en musikensembleverksamhet på anstalten. Jag nappade direkt då jag tyckte att det verkade vara en spännande och för mig okänd värld. Mitt musikpedagogiska intresse och min fascination för rättsprocesser, brott och straff kunde nu kombineras på ett ganska udda, men ändå logiskt sätt.

1.1 Kort information och historik om KA

Anstalten togs i bruk 1914 och ersatte då det centralfängelse som var beläget på Malmöhus slott. Det är ett av de sista fängelserna av många som byggdes i Sverige mellan 1850 och 1915. Fram till 1994 inrymde byggnaden också Malmö häkte med kvinnoavdelning fram till 1984 (www.kriminalvarden.se).

På KA finns fem normalavdelningar (totalt 104 platser), behandlingsavdelning (8 platser), psykiatrisk avdelning (18 platser) och en avskildhetsavdelning (6 platser). KA har cirka 170 anställda, varav omkring 20 % är kvinnor. Medelåldern är cirka 40 år.

1.2 Behandlingsprogram på KA

Anstalten har fem olika behandlingsprogram att erbjuda för interner med olika problem:

Tolvstegsmodellen:

Modellen, ibland även kallad Minnesotamodellen, innehåller tolv steg eller punkter och är ursprungligen utarbetad av Anonyma Alkoholister (AA). Programmet går ut på att man i gruppssessioner stöttar varandra genom de tolv stegen till ett liv utan alkohol eller droger. Programmet är andligt orienterat, men man behöver inte vara troende eller bli troende bara för att man genomgår programmet. Vad som är en "högre makt" är upp till varje deltagare att själv avgöra. Tolvstegsprogrammen i Kriminalvården leds i de flesta fall av inhyrda konsulter, ofta själva före detta missbrukare (www.kriminalvarden.se 2007-09-14).

BSF (Beteende, samtal, förändring)

BSF är ett körschema för behandlingsmetoden motiverande samtal (Motivational Interviewing, MI) om fem semistrukturerade samtal. Det främsta syftet med programmet är att öka motivationen och därmed sannolikheten för att klienten själv fattar ett beslut att förändra sitt liv. På så sätt fungerar det som en förberedelse för ett längre antibrotts och

missbruksrelaterat program eftersom många program bygger på just viljan att själv förändra. Det är bara den intagne själv och programledaren som deltar i samtalen. I fem veckor pratar de en gång i veckan. Samtalen handlar om att leda deltagaren fram till att själv ta ett beslut om förändring. De innehåller bland annat mycket öppna frågor, reflekterande, lyssnande och en betoning av varje individs personliga ansvar (www.kriminalvarden.se 2007-09-15).

Våga Välja

Våga välja är ett Kanadensiskt narkotikabehandlingsprogram som i första hand används av kriminalvårdens särskilda behandlingsanstalter och behandlingsavdelningar. Programmets målgrupp är intagna i fängelse som missbrukar narkotika och som befinner sig i slutet av sin strafftid. Behandlingsprogrammet styrs av en manual som bygger på kognitiv och beteendeterapeutisk teori och genomförs under ett antal gruppssessioner, samt en förträff och tre individuella möten. Programmet består av nio delar: introduktion, alkohol- och drogekunskap, självhävdelseträning, social färdighetsträning, droger och arbete, fritid och livsstil, planering av framtiden, återfallsprevention, repetition och avslutning. (www.kriminalvarden.se 2007-09-15)

ETS (Enhanced Thinking Skills)

ETS är ett kognitivt beteendeoriterat program på 20 lektioner för människor med kriminellt beteende dömda i anstalt eller frivård. Programmet är uppbyggt i sex block: problemlösning, sociala färdigheter, kreativt tänkande, effektivt tänkande, självkontroll, perspektivtagande. Deltagarna använder bland annat rollspel och uppgifter att lösa själv. De gör tester såväl före som efter behandlingen för att det i efterhand ska vara möjligt att utvärdera programmets effekter för den enskilde individen. ETS har funnits i den engelska kriminalvården i flera år med goda resultat. Forskning om programmets effekter planeras även i Sverige (www.kriminalvarden.se 2007-09-15).

ART (Aggression Replacement Training)

ART är ett behandlingsprogram för personer med utåtagerande, aggressivt beteende, dömda för våldsbrott. Programmet har använts av Kriminalvården sedan 2000 och kommer ursprungligen från USA. I ART används gruppssessioner med träning, övningar, rollspel, hemuppgifter och motiverande samtal. Programmet består av tre komponenter: Interpersonell färdighetsträning (beteendekomponent), ilskekontrollträning (emotionell komponent) och moraliskt resonerande (kognitiv komponent) (www.kriminalvarden.se 2007-09-17).

1.3 Kognitiv beteendeterapi

Kognitiv beteendeterapi (KBT) grundar sig på antagandet att innehållet i en människas tankar också bestämmer innehållet i känsloupplevelserna. Metoden är en etablerad och högt ansedd behandlingsform vid depression, panikångest, fobier, tvång samt även psykoser och schizofreni. Begreppet kognitiv beteendeterapi anger att tonvikten ligger på samspelet mellan individen och omgivningen, här och nu (www.kbt.nu 2007-11-27).

En kognitiv beteendeterapeut (KBT-terapeut) börjar alltid med att göra en beteendeanalys av samspelet mellan individ och omgivning. Grunden för beteendeanalysen är att varje människa är unik och analysen är därför högt individualiserad men utifrån allmänna principer. Analysen syftar till att kartlägga orsakerna till just denna individs problem. Orsakerna till problemen är

inte på förhand bestämda, men en kunnig KBT-terapeut har god kännedom om vilka olika samspel mellan individ och omgivning som brukar förekomma. Även tanke- och beteendemässiga strategier som kan härledas från tidiga relationer analyseras för att skapa förståelse för problemens vidmakthållande. I terapin fokuseras dock på "här och nu" situationen och de faktorer som där förekommer. Dessa kan utgöras av t ex sociala färdighetsbrister, feltolkningar av signaler från den egna kroppen och omgivningen eller andras uppmärksamhet för olika beteenden (www.kbt.nu 2007-11-27).

Inom kognitiv beteendeterapi utgår man ifrån att vårt sätt att uppfatta verkligheten bestäms av tidigt införlivade tankemässiga (kognitiva) strukturer. Dessa utgör ett slags filter för vårt tänkande och bestämmer vårt sätt att bearbeta, tolka och lagra intryck (stimuli) från omvärlden men också från oss själva. Den kognitiva psykologens huvudsakliga arbetsområden är: Minne, perception, kunskapspresentation, språk, problemlösning, beslutsfattande, medvetande och intelligens. Förutom aggression kan kognitiv beteendeterapi också hjälpa personer med oro och ångest, panikångest, depression, social fobi, affektfobi, utmattningsdepression, självbildsträning, stress, smärtproblematik, sömnsvårigheter o.s.v. I en ensemblesituation tvingas man tolka och ta ställning till auditiva och visuella stimuli från gruppen och sig själv med lite tid för reflektion. Alla rubriker i den kognitiva psykologens huvudsakliga arbetsområden är i högsta grad representerade i ensemblespel. I musikgruppen på fängelset möts främst personer med symtomen stress och aggression.

1.4 Internerna

På anstalten sitter intagna i första hand från södra Sverige. De har i allmänhet medellånga till långa fängelsestraff (från två år, till livstid) och är dömda för bland annat narkotikabrott, våldsbrott och rån.

På dagarna ägnar sig de intagna åt att arbeta i mekanisk verkstad, verkstad för montering och förpackning, tvätteri samt en terapiverkstad för arbetsträning.

De som inte arbetar utbildar sig med hjälp av de olika alternativ som erbjuds: Grundvux och komvuxstudier, svenska för invandrare (SFI) samt verkstadsmekanisk utbildning i samarbete med Lernia. Högskolestudier på distans är också en möjlighet (www.kriminalvarden.se 2007-09-15).

På fritiden finns det möjlighet att styrketräna, spela fotboll och basket. Personalen arbetar hela tiden för att få internerna att träna på annat sätt än bara styrka, därför har styrketräningslokalen reducerats och mycket fria vikter har bytts ut mot maskiner fokuserade på konditionsträning. Anledningen till personalens insatser på att förändra träningsformen grundar sig på målet att ge internerna en hälsoinriktad träning, som ser till hela kroppen.

Kyrkorna har gudstjänster och sammankomster, och från Röda korset kommer besöksgrupper. Vid intresse kan studiecirkel anordnas. Det är just ett sådant intresse för musik som gjort att jag fått kontakt med anstalten. Musikgruppen tillhör dock ingen studiecirkel utan är en fristående kurs.

2. Teori och frågeställningar

Inriktningen på mitt arbete grundas på att jag anser att ensemblespel och olika former av musicerande i grupp kan erbjuda mycket bra och utmanande övningar så väl musikaliskt som socialt och gruppsykologiskt. Det är en situation som kräver att man i realtid tar hänsyn till sina medmusikanter men också tar plats och initiativ när det behövs. Om någons ansvarstagande för sin roll i gruppen brister märks det direkt och helhetsprestationen från gruppen tar skada.

”Ensemblespel med en medveten ledare lär inte bara ut musikaliska färdigheter utan fostrar även till kunskap i lagarbete med andra människor” (Johansson, 2005). Johansson tar också upp sju olika egenskaper och personliga kvaliteter som en bra ledare bör ha. Dessa är *Självkänndom*: Där ledaren bör vara lyhörd för, och medveten om sina egna starka och svaga sidor, konfliktämnen, motiv, behov och mål, så att ledarens personliga behov inte inverkar på deltagarnas eller gruppens utveckling. *Tolerans*: En medvetenhet och tolerans för avvikelser och förändringar i grupprocessen samt en förmåga att hantera ovissheter gör det möjligt att effektivt kunna svara på eventuella förändringar i gruppens målinriktning. *Positiv inställning*: Oavsett om ledaren vill eller inte eller om han/hon tycker om det eller inte så tjänar ledaren alltid som förebild och ledarens beteende kommer att ha inflytande på deltagarna. En positiv inställning främjar tillit och samhörighet, ökar grupp känslan och ökar motivation och gensvar på problemlösning i tidigt skede. *Engagemang*: Sättet att tala, röra sig och visa uppmärksamhet kan uttrycka värme. Denna värme kan bidra till känslor av acceptans och tillhörighet hos deltagarna. *Empati*: Det är viktigt att lyssna på deltagarnas åsikter och upplevelser och att tidigt utveckla god kommunikation. I gruppen för det med sig trygghet och tillit. *Öppenhet*: Med öppenhet menas att en trygghet i sina egna ageranden kombinerat med en attityd av acceptans av andras uppfattningar skapar en trygghet hos deltagarna. Denna trygghet leder i sin tur till en vilja att ta risker och att visa sig själv. *Struktur och flexibilitet*: Att kunna utforma, planera och leda grupper effektivt kräver att ledaren är strukturerad och flexibel. Ledaren måste förstå lärandeprocessen och han/hon måste kunna och vilja anpassa aktiviteterna för att möta gruppens behov. Under min tid på fängelset kommer jag att bli tvungen att förhålla mig till alla dessa egenskaper då jag förstår att ledarskapet och ledartypen är a och o för ett gott resultat hos internerna.

Inom gruppsykologin talar man om två psykiska klimat som kan förekomma i en grupp. Stödjande klimat och försvarsinriktat klimat där man i det försvarsinriktade klimatet är på sin vakt och värnar om sina egna idéer. Man är också rädd för personliga påhopp och en humoristisk inställning ses som oseriös. I det stödjande klimatet däremot har man en vänlig och accepterande attityd och man trivs ihop trots meningsskiljaktigheter. Man är inställd på en gemensam problemlösning och individens olikheter ses som en tillgång. Termen psykiskt klimat ska ge associationer till det fysiska klimatet och har inverkan på individens trivsel och engagemang. Det är därför betydelsefullt såväl tankemässigt som känslö- och viljemässigt (Johansson, 2005). De sju ledaregenskaper som jag tar upp ovan bygger på en demokratisk ledarstil vars mål är att skapa ett stödjande klimat och att slussa gruppen mot så mycket eget ansvarstagande och mognad som möjligt. Kan gruppen förändra klimatet? Kan mina ledaregenskaper förändra klimatet i gruppen? Därtill kan jag också lägga mina forskningsfrågor: Kan musik- och ensembleundervisning ge goda resultat i det sociala beteendet hos interner på ett fängelse? Kan musik- och ensembleundervisning bidra som en samarbetsövning till ett sunt gruppssamarbetsinriktat tänkande hos interner på ett fängelse?

I mitt arbete vill jag undersöka om huruvida ensemblespel kan vara ett effektivt verktyg för att belysa gruppdynamik, hänsyn och samarbete i behandlingsprogram på samma sätt som i ART och ETS. Både ART och ETS syftar till att träna upp färdigheter som många antisociala människor tenderar att sakna och båda programmen inriktar sig på de teorier om aggressivas beteende som man hittar i kognitiv beteendeterapi. Jag vill studera en eventuell social utveckling som musikundervisning i fängelse kan resultera i hos fängelsets interner.

En åsikt bland grupp psykologer är att ju större en grupp är desto mer formell blir också kommunikationen inom gruppen (Lardén, 2002). Därför har jag önskat att inte ha fler än åtta interner i musikgruppen. Det finns ingen teoretiskt grundad tanke bakom mitt beslut utan åtta var ett antal som jag ansåg vara lagom för verksamheten. Dessutom ansåg kriminalvården att jag inte skulle ha färre då de vill få ut så mycket som möjligt av kursen.

3. Metod

Under musikkursens gång har jag använt mig av en aktionsforskningsprocess för att få svar på min frågeställning. Jag har efter varje tillfälle fört dagbok. I dagboken beskriver jag min planering för varje besök och hur undervisningen och mötet med interner och personal påverkat mig och inblandade parter på KA. När jag har valt att använda dagboken som teknik måste jag för arbetets validitets skull ta hänsyn till min förmåga att uttrycka mig i skrift. I synnerhet då jag ska beskriva mina och andras känslor och tankar (Patel & Davidsson, 2003). Jag har därför varit lagt mycket energi på att föra utförliga och noggranna anteckningar direkt efter varje tillfälle. Dessa anteckningar återges i arbetet. Arbetet utformas alltså till en typ av aktionsforskning där jag med hjälp av musik och ensemblespel försätter internerna i olika problem, som de i grupp sedan måste lösa.

För att ta reda på hur musikkursen påverkat miljön på KA har jag också tagit fram en utvärdering av musikkursen. Utvärderingsformuläret hittas som bilaga 1a och 1b i arbetet. Jag skrev ett formulär till internerna (1a) och ett till avdelningarnas personal (1b). För att säkerställa reliabiliteten vid användning av enkäter som denna är det viktigt att formuleringarna inte går att missuppfatta av dem som ska besvara frågorna. Jag gav därför muntliga instruktioner inför besvarandet av enkäten och försäkrade mig om att alla förstod innebörden av frågorna. Förutom att ge mig en bild av internernas och personalens inställning till musikkursen ska utvärderingarna fungera som underlag vid beslut om fortsatt verksamhet. Genom att ringa in en siffra mellan ett och fem där fem är bäst graderas frågorna i formulären. Efter varje fråga finns plats för egna kommentarer. Jag valde denna form av formulär både för att få fram ett spontant svar i siffrorna men också ett mer formulerat och genomtänkt argument för det svar man gett. Utvärderingen fylldes endast i av berörd personal och internerna i musikgruppen. Frågorna är framtagna dels för att ge fängelseledningen en bild av verksamheten och dels för att få svar på hur inblandade påverkas. Jag vill veta vilka effekter musikundervisningen har på internernas allmänna beteenden och attityd både som grupp och enskilt. Därför fokuserar frågorna på internernas inställning till musiklektionerna med invädda frågor om eventuell personlig förändring av attityd till gruppen och sin förmåga att lära och spela i grupp. Vissa frågor, som till exempel "har du utvecklats som person" är djärvt konkreta. Det är ett medvetet drag från min sida då jag vill att internerna verkligen tänker igenom det. Jag har under hela arbetets gång jobbat under sekretessansvar och har fått underteckna ett löfte om tystnadsplikt. Jag har varit noga med att alla som jag kommit i kontakt med på anstalten fått vetskap om mitt arbete med erbjudande om läsning och

godkännande. Vid första mötet med internerna och kontinuerligt under kursens gång har jag informerat om arbetets syfte och genomförande och fått internernas beviljande till att fortsätta mitt forskningsarbete.

Reliabiliteten i min forskning kan inte mätas med siffror och tabeller. Metoden måste därför bevisa sin trovärdighet på andra sätt. Tillförlitligheten i min forskning är i hög grad baserad på observatörens förmåga. Som den otränade observatör jag är, kan olika typer av bedömarfel uppstå. En metod för att öka reliabiliteten kan vara att använda två observatörer samtidigt. Överensstämmelsen mellan de två personernas observationer kallas interbedömarreliabilitet (Patel & Davidsson, 2003). I mitt fall fungerade den kriminalvårdare som var närvarande under lektionerna som en andra observatör. Jag har ofta bollar idéer och bett om kommentarer från kriminalvårdarna i pauserna. Då de känner internerna väl kan de observera förändringar i internernas beteende som jag inte kan följa. Jag har också genom utvärderingen lagt stor vikt i personalens synpunkter på min forskning och gruppens framsteg.

En annan metod för att öka reliabiliteten kan vara att videodokumentera gruppen. Observationerna säkerställs då genom möjligheten att se händelseförloppet flera gånger tills man anser att observationen är korrekt. Den möjligheten hade dock inte jag då jag arbetat under sekretess.

3.1 Aktionsforskning

Aktionsforskning är en forskningsprocess som utförs utan att man försöker distansera eller separera sig från subjektet för forskningen. Syftet med aktionsforskning är att ha en direkt och omedelbar påverkan på forskningsområdet (<http://sv.wikipedia.org/wiki/Aktionsforskning> 2007-11-25). Forskningsmetoden utformades på 1940-talet av Kurt Lewin, som tillsammans med sina medarbetare urskilde fyra typer av aktionsforskning. 1. Diagnostisk aktionsforskning; som har till syfte att få fram åtgärder på grundval av kartläggning av en redan existerande situation. 2. Empirisk aktionsforskning; där flera grupper sammanställer sina iakttagelser och erfarenheter av den verksamhet som de deltar i och sedan försöker finna regelmässigheter som gäller generellt. 3. Participativ aktionsforskning; i vilken de som är berörda av kartläggning och förändring själva deltar i forskningen. 4. Experimentell aktionsforskning där man vill bedöma effekten av olika förändringsprogram och fastställa vilka faktorer som är avgörande för framgång och misslyckande (Egidius, 1994). Det sista alternativet stämmer in på den typ av aktionsforskning som jag ägnat mig åt.

Aktionsforskning är en process som byggs upp av olika moment. Dessa moment återkommer och kan överlappa varandra, men har dock sin särskilda plats i olika skeden av processen. Man skaffar sig en överblick av det aktuella området, planerar vad som ska göras, genomför enligt planen, dokumenterar vad som sker under processens gång och reflekterar över resultatet. Med reflektionen som utgångspunkt planerar man nästa steg i processen, genomför, reflekterar och så vidare (Heiling 2002). Jag har i min forskning försökt följa dessa moment, det vill säga: Planerat varje möte utifrån anteckningar och reflektioner från föregående möte och under processens gång utvärderat progressionen. Att klä sig i både lärarskjorta och forskarrocks på det sättet som aktionsforskning bjuder upp till har passat mig utmärkt. I början fruktade jag konflikter mellan de olika rollerna men upplevde aldrig detta.

4. Resultat

4.1 Första besöket

Jag hade aldrig varit på ett fängelse förr. Jag gick igenom den obligatoriska metalldetektorn och väskröntgen för att senare träffa kriminalvårdaren som hela tiden via mail varit min kontaktperson. Jag, han och en kriminalvårdare till, satte oss ner för att diskutera syftet och genomförandet av detta projekt. Det beslutades att det skulle starta fredagen därpå. Jag fick sedan rekognosera aulan där undervisningen skulle äga rum. Aulan var belägen våning fyra och används främst till bön och olika drogberoendekurser. I en skrub i ena hörnan fann jag instrumenten och ett PA. Inventarierna bestod av en elbas med tillhörande kablar i trippel uppsättning, komplett trumset, samt mikrofoner. Jag hittade till slut också en akustisk gitarr, dock utan strängar. I aulan stod också ett hyfsat stämt piano. Jag fick tid på mig att gå igenom inventarierna och kunde konstatera att KA var bättre rustad för musikundervisning än somliga skolor. Innan jag hann fråga sa min kontaktperson på fängelset att jag tyvärr inte kunde besöka resten av fängelset den dagen då internerna av sekretesskäl har rätt att veta när fängelset får besök så de kan dra sig undan om så önskas. Denna gång ansågs inte informationen ha gått ut till de intagna på ett korrekt sätt.

4.2 Andra besöket

Efter första mötet hade jag blandade känslor om vad jag gett mig in på. Jag gick hem och började genast finkamma Internet på information om KA: s klientel och om hur det egentligen är att sitta i fängelse i Sverige idag. Mycket av informationen var väldigt intressant. Så intressant att jag bestämde mig för att dyka djupare i vad jag med mitt projekt kunde ha för inverkan på internernas sociala kompetens och deras förmåga att fungera och utveckla samarbetsförmåga som medlemmar av en grupp.

Laddad till tänderna begav jag mig till KA för mitt första möte med mina nya musikelever. Väl igenom säkerhetskontrollen ombads jag sätta mig ner och vänta. Stämningen var tryckt och tillknäppt och folk (vårdare) småsprang i korridorerna. Efter en kvart kom det fram en kriminalvårdare till mig och berättade att det skett en ”incident” på anstalten och att min lektion var inställd idag. Jag frågade lite nervöst vad som stod på och fick om igen till svar att skett en ”incident” på anstalten och att min lektion var inställd idag. Vårdaren bad mig sedan vänligt men bestämt att lämna byggnaden samma väg som jag kommit in. Jag gav upp försöket att ta reda på mer och gick raka vägen hem och började noggrant gå igenom min lektionsplanering för första mötet med internerna. Fanns det något jag ville ta bort eller lägga till med tanke på hur mitt andra besök på KA utvecklats? Jag bestämde mig dock för att jag var nöjd med upplägget.

4.3 Första mötet med intagna

Som sagt: Jag hade aldrig varit på ett fängelse förr. Det var både en för- och nackdel. Det var förmodligen en skön frisk fläkt för deltagarna i gruppen, och alla andra, att få in någon ny, men i vanlig ordning så testades jag direkt och var i princip hotad innan jag ens hade presenterat mig.

Jag har tidigare både jobbat och praktiserat på tuffa och jobbiga skolor i Malmö med omnejd, så till deras stora besvikelse var en tuff attityd ingenting nytt för mig. Det är dock lite annorlunda när det handlar om dömda våldsbrottslingar och inte sjundeklassare. Frågan dök upp igen men nu var det för sent: Hur tacklar man miljön på ett fängelse? Den var för mig vibrerande och stentuff. Mitt första möte med en av KA: s interner var en reslig man med breda axlar och stirrande ögon som erbjöd mig 1500 kronor för besöksbrickan som jag ombetts att alltid bära inne på fängelset. Innan jag hann svara honom hade en vårdare redan börjat skälla ut honom och fråga varför han alltid måste häckla och försöka skrämma avdelningens besökare. Det kändes skönt att jag inte hann svara på erbjudandet då jag inte hade den blekaste aning om vad jag skulle svara. En annan vårdare blandade sig i och sa lugnt till internen att han aldrig skulle få köpa den av mig för 1500 kronor eftersom att han visste att jag gett 1900 kronor för den. Internen flinade och jag kunde inte heller hålla mig. Sedan presenterade han sig artigt för mig och förklarade att han inte skulle vara med på musiken. Han skulle gå till jobbet nu. Denna plötsliga vändning från en ganska hotfull person till en vänligt leende man som artigt ursäktade sig när han var tvungen att gå till jobbet avslöjade att lite av det tjocka skal av aggressivitet och tuffhet som alla intagna hade inte var helt ogenomträngligt. Det gick i själva verket att sätta på och stänga av. Internerna var väldigt olika. Vissa var tuffa och var inte intresserade av att släppa in mig som utomstående i deras vardag. Jag skulle med andra ord inte tro att jag kunde komma här och bryta upp redan invanda mönster i deras värld med någon töntig gitarr om halsen. Fattade jag inte det själv så skulle de minsann visa mig. Andra var blyga och tacksamma för att jag besökte dem och delade med mig av mina kunskaper om deras intresse.

Kriminalvårdaren som jag haft kontakt med bad mig att innan första lektionen skriva ner mina tankar om vad musikkursen skulle innehålla och musikkursens mål. De tankarna skulle han sedan föra vidare till fängelseledningen. Detta blev mitt svar:

Mål

Fokus ska först och främst ligga på ensemblespel. För att få ut så mycket som möjligt av sitt spelande bör man dock fläta in en del andra moment i kursen. Dessa kan till exempel vara: Musikteori, Plankning och gehörsmusiklära och musiklyssning och analys. Man skulle också kunna studera låtarna vi spelar ur ett musikhistoriskt perspektiv. Om man till exempel spelar blues eller hiphop så har dessa genrer haft en stor betydelse, inte bara musikhistoriskt utan också etnologiskt och politiskt. Men som sagt att spela, skapa och ha kul är viktigast.

Målen bygger på att jag ville se internernas förhållningssätt till så många moment inom musikundervisning som möjligt. Genom att hitta historiska, kulturella och musikaliska likheter i olika sorters musik kan man alltid fånga elevens intresse genom att hitta kopplingar till epoker och förebilder i deras egen musiksmak. Att fånga internernas intresse ansåg jag vara en förutsättning för en lyckad undervisning. Mina tankar runt hur jag skulle bygga upp första lektionen var att internerna och jag skulle lära känna varandra ordentligt innan vi satte igång.

Presentation:

Berätta vad jag gör här och vem jag är. Internerna får sedan var och en berätta vem de är, vilken musikalisk bakgrund de har och varför de valt att delta på denna kurs. De ska också redovisa vilka mål och förväntningar de har på kursen. Internernas förväntningar på kursen

visade sig vara att de skulle spela musik tillsammans, lära sig låtar och olika ackord på gitarr och piano.

Skriv upp stolpar på boarden i form av ord som återkommer i internernas mål och förväntningar t.ex. Lära, spela, utvecklas, slippa o.s.v. Jag skrev upp lära, spela och tillsammans. Jag berättar sedan vilka mål och förväntningar jag har på kursen och flätar in de ord som jag skrivit på tavlan. Jag sa:

”Mitt mål med kursen är att ni ska *lära* er spela gitarr i *grupp* och enskilt. Jag tänker mig att ni ska *utvecklas* på era instrument och samtidigt *lära* er arbeta i grupp. Vi ska naturligtvis avsluta med en konsert för personal och intagna.”

För att inte musiklektionerna bara skulle bli tidsfördriv och för att internerna verkligen skulle lära sig något skulle jag behöva ställa krav på dem. Jag var medveten om att jag i själva verket inte hade någon rätt till det. För att mina krav skulle få slagkraft hos internerna så föreslog jag att kursen skulle avslutas med en konsert för andra avdelningar på fängelset. Det blev tyst.

Jag presenterar sedan min idé om att jag ska skriva ett examensarbete på ämnet Musik och kulturundervisning inom Kriminalvården och frågar internerna om det går bra att jag använder kursen som material och eventuellt intervjuar en del av dem i framtiden om hur de tycker att det går. Jag ser sedan till att alla godkänner mina ambitioner. Det gjorde de. Jag tar samtidigt upp ämnet ”Musik som känsloportal och kommunikationsmedel” och nämner bl.a. Hiphop och filmmusik

Om hiphopintresse finns: ta upp hiphopens 4 element
Genomlysning av musikexempel:

1812, Busta Rhymes, Earthcrisis, På Vakt.

När vi lyssnade på musikexempel som jag tagit med fick internerna berätta vad de tyckte. Orsaken till det var främst att jag ville se deras reaktion till olika sorters musik för att försöka fastställa någon typ av median vad gäller musiksmak. Prata om hiphopens kommunikativa kraft och om budskap i musik. Internerna kunde mycket om hiphop men kände inte till dess fyra element.

Flyt in på blues.

Propsa på bluesens enkelhet och gå igenom den s.k. bluestolvan.
Plocka fram instrument och be internerna spela något.
Stora öron.

Min tanke med att börja med Blues var att utnyttja bluesens få ackord och enkla uppbyggnad för att så fort som möjligt komma fram till ett spelbart resultat vid första mötet.

För att få internerna att förstå de formmässiga likheter som finns mellan olika blueslåtar (12:an) höjde jag insatsen genom att slå vad med internerna att jag, innan lektionens slut, kunde lära dem ackorden till 1000 låtar. Jag fångade till på köpet allas intresse i och men mitt djärva vad. Jag anser att det lyckades eftersom att jag fick reaktioner från internerna i stil med: ”Detta var ju inte så svårt som jag trodde”.

Jag lär dem en blues och vi skriver eventuellt en blues tillsammans.

Vi hann aldrig så långt som att skriva en blues tillsammans men jag sparade det till nästa gång. När vi skulle spela bad jag alla att hjälpa till med att plocka fram instrument och PA. Detta gjordes förstås gärna eftersom det betydde att vi skulle spela. Efter lektionen hjälpte alla till att plocka undan.

Reflektion:

Jag försökte skriva ner så lite som möjligt och att hela tiden hålla öppet för drastiska förändringar av förloppet i min planering. Orsaken till det var att jag förlikat mig med tanken att jag egentligen inte hade någon aning om vad som väntade mig innanför murarna. Gruppens nyfikenhet på mig och mitt upplägg gjorde att första lektionen var relativt lugn. Momentet då internera hjälpte mig och varandra att plocka fram och undan instrument var värdefullt för mig och för dem. De fick ett tillfälle att visa mig respekt genom att ödmjukt hjälpa till. Jag fick dessutom ett tillfälle att visa tillit till dem och också en chans att ytterligare observera en samarbetssituation. Jag har för avsikt att göra detta till en vana.

4.4 Andra mötet

Blues repetition, bluestolva på gitarr och bas, trumrepetition, skriva bluestext med tolvan som grund: När man skriver bluestext på det sättet som jag gjorde baserar man textens utformning i fraser: Man skriver en fras som sjungs över två takter följt av två takter instrumentalt svar. Samma fras med samma text sjungs sedan igen på subdominanten på samma sätt följt av instrumentalt svar. Sedan sjungs fras två som i slutet rimmar på fras ett.

Här följer den text som internerna skrev tillsammans.

Vers 1

E
I woke up this morning and my baby wasn't there
A A7 E
I woke up this morning and my baby wasn't there
B A
I went to the kitchen Why does she always disappear?

Vers 2

My baby is lost somewhere I don't know where she is
My baby is lost somewhere I don't know where she is
I was looking for her I just want to give her a kiss

Alla var aktiva och duktiga på att bidra med fraser och rimord. Det gick fortare än vad jag trodde att skriva ihop texten. Även internerna var förvånade. Vi var klara till pausen. Pausen tillbringar jag i avdelningens uppehållsrum bland avdelningens alla interner. Det var många skeptiska blickar som mötte mig första gången jag satte min fot i rummet. I ena ändan fanns ett skrivbord omringat av anslagstavlor. Vid skrivbordet satt en kriminalvårdare. Jag presenteras hela tiden för nya vårdare som har en egen syn på sitt arbete och klientel.

Vårdarna sa att de märker att det pratas mycket på avdelningen om musiklektionerna. Internerna berättar gärna och ofta om vad vi gjort och vad de lärt sig. Pauserna ser jag som ypperliga tillfällen att få prata med personalen på fängelset om deras syn på internernas eventuella utveckling.

”Du är mycket omtyckt bland dem du har med att göra” sa en vårdare till mig.

”Det är nyttigt för internerna att få träffa någon från utsidan som ger hela sin uppmärksamhet mot dem. Mycket av det förakt som internerna har mot oss vårdare sitter i våra kläder. Den uniform vi har är en symbol för det samhälle som har berövat dem deras frihet och då kan du vara en frisk fläkt och en påminnelse om att utsidan verkligen finns kvar.”

”Hur gör du för att få dem att sitta still i timslånga pass och bara lyssna och härma?” frågade den vårdare som denna gång följde mig. ”Med ett gemensamt intresse kommer man långt” svarade jag. Denna träff fick även jag utvecklingen bekräftad.

Ett personöverfallslarm av något slag ljöd plötsligt i vårdarens Walkie-talkie och i de megafoner som sitter i varje lokals hörn. Det var bråk någonstans på fängelset och någon behövde hjälp. Vårdaren som satt hos oss reste sig för att ta reda på om han kunde hjälpa till. Förra gången jag lämnades ensam med internerna var vid första besöket med dem. Vårdaren lämnade då för ett kort toalettbesök och atmosfären i salen vände på en femöring.

Denna gång fnös internerna åt att larmet störde när de försökte komma på ett rim i en bluestext. En av dem sa:

”Åh, dom ska alltid bråka och hålla på. Just nu är det jävligt störigt.”

En annan lade till:

”Johan, stäng till dörren är du snäll.”

Jag reagerade på att internernas fokus, om än för stunden, omprioriterats redan efter tre tillfällen. Det var viktigt just då att hitta ett ord som rimmar på ”there”.

Reflektion:

På grund av en religiös högtid var två interner frånvarande på andra mötet. Den decimerade gruppen presenterade en helt ny dynamik för mig att tackla. Då internerna var tre till antalet mjuknade stämningen i salen och ett mycket nära musikaliskt samarbete blommade upp. Mina tankar hamnade genast på Lardéns teori om att ju större en grupp är desto mer formell blir också kommunikationen inom gruppen (se sid.11). Jag finner det mycket spännande och roligt att jag redan nu ser resultat hos internerna, både musikaliskt och socialt. Denna utveckling fick jag bekräftad av avdelningens personal i pausen.

4.5 Tredje mötet

Vi började lektionen med att spela igenom den blues som vi tillbringat de senaste tillfällena med att bygga ihop. Till denna lektion ville jag presentera en övning utan instrument som skulle locka fram just det samarbete jag sett internerna ta till sig i musicerandet.

Tankarna föll till slut på en rytmövning. Övningen går ut på att deltagarna sitter i en ring. En puls presenteras med en metronom. Alla får klappa pulsen för att känna på den och förhålla sig till den. ”Klappet” ska senare skickas runt i ringen genom att man klappar en gång var i tempo. När jag klappat en gång så är det personen bredvid mig som ska klappa och nästa och nästa osv. Klappet kan ändra riktning i ringen genom att jag, eller någon annan tydligt

markerar för den som precis klappat att det är dennes tur igen. Då har klappet ändrat riktning och personen som sitter på andra sidan är nästa på tur.

Övningen försvåras successivt genom att lägga in fler moment. När jag säger ett ord som internerna får välja (i detta fall blev det potatis) så ska alla klappa två åttondelar (i tempo) på knäna. Efter det fortsätter klappet sin vandring. Övningen kan hela tiden försvåras genom att lägga till fler moment som ska utföras på kommando. T.ex. två åttondelar med kombinationen fot, hand, eller tvärt om.

I början på denna övning tog det inte lång tid innan jag fick bryta. Internerna blev tydligt överväldigade av det konkreta ansvar som låg på deras axlar när det var deras tur att klappa. När vi misslyckades var de inte sena att beskylla varandra för gruppens oförmåga att samarbeta. Jag förklarade att alla har samma ansvar men även att deltagarna har ett ansvar som grupp att hålla ihop helheten.

När det var sagt vände deras inställning till uppgiften och de berömde istället varandra när de var på gränsen att välta men löste situationen.

Jag fick även kriminalvårdaren, som alltid är närvarande på våra lektioner att vara med. För en stund var alla i samma båt oavsett om man hade blå eller grå kläder (Kriminalvårdare har blå uniform)

Därefter spelade vi en låt som jag hade med mig: Black Magic woman.

Jag hade för avsikt att inte lyssna på originalet. Det är viktigt för mig att gruppen etablerar en egen version av låtarna som baseras på deras tolkningar av mina instruktioner.

Låten innehåller en del nya ackord som internerna snabbt lärde sig på gitarr.

Internernas koncentration var mycket hög och de var ivriga att komma igång med att spela.

Övningen utan instrument gav resultat i ambitionen när det var dags att spela.

Eftersom gitarr är det primära ackordinstrumentet i ensemblen så valde jag att spela

Black magic woman i A moll.

Ackorden blir då A moll, E moll och D moll.

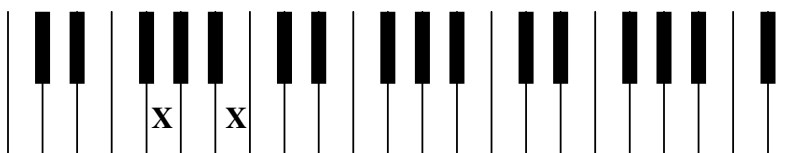
På piano förenklade jag ackorden så det gick att följa med, utan att det för den delen lät tunt.

Dagens pianist fastnade för piano under denna lektion och frågade efteråt om han inte kunde få spela piano på fler låtar:

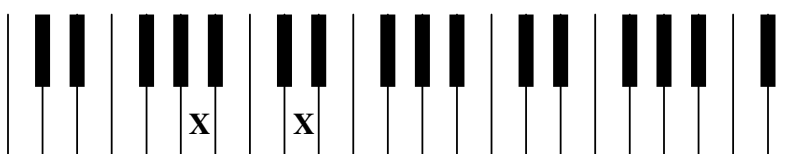
A-moll

E-moll

D-moll

Så länge jag pekade på tavlan där jag skrivit upp ackordföljden så gick detta riktigt bra. Jag hade för avsikt att smyga ifrån tavlan efter hand så att internerna själv skulle spela och byta ackord på rätt taktslag genom att lyssna.

Reflektion:

På ett lektionstillfälle hade vi hunnit med att repetera förra veckans resultat, utföra en rytmikövning samt repa in en låt till.

Håller vi detta tempo så kan vi nog ha konserten innan jul.

Jag har dessutom för avsikt att hitta fler övningar av samma typ som klappleken, som har samarbete som grund, till framtida lektioner. Jag märker att internerna börjar inse att samspelet och samarbetet är en förutsättning för spelresultatet i gruppen. Jag bör tänka på att berömma spontana initiativ till samspel och hänsyn.

4.6 Fjärde mötet

Det börjar kännas som om jag har vant mig lite vid tanken att jag har med tungt kriminella brottslingar, som sitter inne på långa fängelsestraff för grova våldsbrott att göra. Just när jag tänkte så samtidigt som jag packade ut min gitarr ur bilen vid KA:s parkering så kom en kriminalvårdare fram till mig och sa: "Du får en ny i din grupp idag, hoppas att det går bra.." Det klart att det går bra sa jag och funderade lite på vad för gruppdynamiska inverkingar det skulle ha på den ganska sammansvetsade grupp som jag redan hade. Den nya internen ville bara kolla om det kunde vara något för honom. Det ville jag inte veta av utan satte honom på bas när vi skulle spela igenom Black Magic woman. Det tål att tilläggas att det var jag som tidigare spelat bas på just den låten. Jag ville i och med detta också se hur gruppen reagerade på att den nya internen kanske inte spelade rätt direkt. Jag fann att när basisten spelade fel eller orytmiskt var i stort sett alla i gruppen villiga att hjälpa och rätta mycket (jämförelsevis) artig och försiktigt. Alla berömde också den nye basisten när det lät bra och manade på om att spela den en gång till för att ge honom en chans till. Jag gjorde också en repris på den instrumentlösa övning som vi gjorde vid förra tillfället. Jag bad de deltagare som varit med att förklara för vår nye medlem hur det gick till. Det gjorde de gärna och såg till att han förstod reglerna innan vi provade i ett önskat lågt tempo. Den nye internen betedde sig till en början som hans fängeskollegor gjorde de första gångerna jag träffade dem. Hans beteende mot dem var hårdhänt och hotfullt och han gav många gånger löften om stryk och inslagna pannben. Det var då jag såg skillnaden mellan honom och mina tidigare deltagare i gruppen. Även om jag inte lyckats frälsa någon från en tidigare livsstil, gick det upp för mig att det fanns oskrivna regler bland internerna som de själva förmodligen inte var medvetna om. En regel var att man i musiksalen inte bara var en enskild person utan tillhörde en grupp. Alla i salen hade något gemensamt och för en gångs skull var den gemensamma nämnaren inte brott och straff. Det var något som internerna verkade trivas med oavsett vilken påföljd de dömts för. Ingen skulle heller komma utifrån och förstöra det utan fick snällt rätta sig efter de oskrivna reglerna. Vår nye deltagare är inte dum. Han insåg snabbt att hans attityd inte ledde någon vart samtidigt som att han nog tyckte lektionen var kul. Han släppte snart sin fasad och hängde på.

Till denna lektion hade jag som mål att inte peka så mycket på tavlan. Internerna skulle själv kunna, utifrån nerskrivna instruktioner, spela en låt.

Instruktionerna till Pink Floyds "The Wall" skrev jag ner såhär:

(Another Brick In)The Wall

Intro *II: Am I Am I Am I Am :II*

Vers *Am*
We don't need no education

Am
We don't need no thoughtscontrol

Am
No dark sarcasm in the classroom

Am
Teacher leave them kids alone!!!

Stick *I D I D I D I D I Am*
Hey! Teacher! Leave them kids alone!

Refr. *C G Am Am*
All in all it's just an---other brick in the wall

C G Am
All in all it's just an---other brick in the wall

Motor

(Bas)

1	2	3	4
A		A	
1	2	3	4
A		E	G

(git och pi)

1	2	3	4
Am Am	Am Am	Am Am	Am

Delen ovan kallade jag för motorn. Motorn ska komma igång varje gång det står "Am" på pappret.

Am
No dark sarcasm in the classroom

Am
Teacher leave them kids alone!!!

Stick I D I D I D I D I Am
Hey! Teacher! Leave them kids alone!

För att visa att ordet no i no dark sarcasm in the classroom är en upptakt sätter jag Am ackordet på dark och låter no komma före ackordet.
Även i sticket ska man spela drygt två takter D innan Hey teatcher sjungs.
Detta förklarar jag inte förrän vi spelat låten ett par gånger för att se om de själv kan koppla vad de hör med vad som står skrivet. Det är ingen idé att tjata om saker de eventuellt kan lösa på egen hand. Denna gång fick jag dock nämna det.

Motor (Bas)							
1		2		3		4	
		A				A	
1		2		3		4	
A				E		G	
(git och pi)							
1		2		3		4	
Am	Am	Am	Am	Am	Am	Am	

På denna del av pappret finns instruktionerna till de instrument (utom trummor) som jag ville ha med.
Siffrorna representerar taktslagen.

- Basen ska alltså på taktslag 1 spela ett A.
- På taktslag 2: Ingenting.
- 3: A
- 4: Ingenting
- Nästa takt:
- 1: A
- 2: Ingenting
- 3: E
- 4: G

Jag ville att gitarr och piano skulle spela åttondelar. Det visade jag genom att de instrumenten fick spela på alla taktslag men också mellan varje taktslag.

Jag började med att alla tog varsin gitarr och lärde sig basgången. När alla kunde den så bad jag två av internerna att spela ett A moll med åttondelsrytmik. Eftersom att denna låt är så tacksam i sin uppbyggnad började det genast svänga. När vi spelat motorn ett par gånger var det dags att gå på det jag kallar stick på pappret.

Instruktionerna i sticket och refrängen valde jag att ge muntligt. Dels för att inte helt sälla bort det auditiva lärandet och dels för att det hade varit så mycket information på pappret att internerna lätt hade tappat intresset.

I sticket ville jag att alla instrument spelade åttondelar. Internerna började genast förklara för den nye vad åttondelar var och hur de ska spelas då han såg ut som ett frågetecken. Efter förklaringen innehållande diverse hot om misshandel förstod han hur det skulle gå till. Min fascination för hur gruppen tog hand om vår nye deltagare fick mig att vara tyst och observera. Jag svarade bara på frågor som: ”Så är det! Eller hur?”

Jag nickade till svar och fortsatte lyssna.

På samma sätt instruerade jag att på ackorden i refrängen spelas långa toner.

Vi spelade till slut hela låten rakt igenom. Det lät stundtals riktigt bra och allas breda leende visade att de trivdes.

På samma sätt instruerades Black Magic Woman med den skillnaden att jag inte skrev ut hur varje instrument skulle spela. När detta efterlystes tyckte jag att de skulle hitta en passande kompmodell själv. Ackorden är skrivna så att man lätt ska kunna se på vilket ord i texten ackordbytet finns.

Black Magic Woman

Am
Got a black magic woman

Em
Got a black magic woman

Am
Got a black magic woman

Dm
Got me so blind I can't see

Am
that she's a black magic woman

E Am Am Break!
she's tryin' to make a devil out of me

Uppgiften internerna fick till nästa lektion var att skriva en rap som kunde utföras till ”motorn” i The Wall. Jag visste att det fanns ett hiphopintresse och ville utnyttja det till denna låten. Internerna nappade på idén och gick med på att ge det ett försök till nästa gång.

I pausen sprang kriminalvårdare runt och förberedde ankomsten av en ny intagen. De försåg en cell med de tillhörigheter som alla celler har. När den nyanlände dök upp med en nätpåse med handduk, lakan och andra småsaker i såg han lika rädd ut som jag gjorde första gången jag kom in på avdelningen. Det var dock inte första gången han var där. En kriminalvårdare fnös åt honom och sa sarkastiskt ”Hej igen, välkommen tillbaka...”

Reflektion:

Nu börjar gruppen prestera tillsammans och varje enskild person hittar in i sin musikaliska roll. Detta löser upp stämningen på lektionerna och får internerna att hungra efter mer. Det dröjer inte länge förrän personer som nu kommer in i gruppen anpassas. Internerna som redan finns i gruppen välkomnar gärna nya deltagare utan invändningar. Till vilken gräns vet jag inte. Nästa gång blir vi tre till.

4.7 Femte mötet

Till denna lektion skulle gruppen utökas med tre nya interner. När jag kom till fängelset hade jag mycket tankar om hur de skulle tas emot av mig och dem som varit i gruppen sedan början. Jag kände en oro över att en det skulle skada både gruppens prestation och gruppens dynamik. Jag var förstas samtidigt smickrad över att ryktet på anstalten spred sig och att musikundervisningen blivit ett populärt fritidsintresse hos de intagna. Det ödmjuka omhändertagande som jag bevittnade vid förra lektionen hade också vid närmare eftertanke och samtal med kriminalvårdare avslöjat en sida hos internerna som jag inte haft en tanke på. Jag berättade för en kriminalvårdare att jag var stolt och imponerad över hur internerna "tagit hand" om den nye deltagaren i gruppen förra veckan. Han berättade då att jag bör tänka på att jag trätt in i ett mycket komplext socialt system. På insidan av murarna tar man hand om varandra. På insidan har alla något gemensamt, brott. Det fanns förstas gäng och etniska grupperingar på fängelset. Det han hade sett och reagerat på var att musikgruppen hade många olika redan etablerade grupperingar representerade utan större problem. Jag frågade lite nervöst om han ansåg att detta var något jag borde tänka på. Han svarade: "Nej, det tror jag inte. Det ser ju ut att gå bra."

Jag hade svårt i början att integrera de nya deltagarna utan att ta ett eller två steg tillbaka i gruppens utveckling. Jag var inte heller säker på hur dessa steg tillbaks skulle bemötas av de interner som varit med från början och som var glada och stolta över de framsteg som gruppen tagit, både musikaliskt och socialt.

Jag valde därför att inte ta med en ny låt till denna lektion utan att försöka repetera.

Gruppen hade dessutom tålamod med de nya deltagarna som med allas hjälp lärde sig snabbt. Jag hade bett internerna att skriva en raptext till denna gång som vi skulle använda i Pink Floyds "The Wall". Med mina misstankar om att detta nog inte skulle bli gjort så skrev jag en vers hemma som backup:

Uppgiften vi fick, ja det glömde vi göra.

Så Johan skrev en vers, nu är det bara att köra

Det är jag och mina polare från vår musikgrupp

Taket det ska gunga nu när vi ställer upp

Personal eller intern, oavsett hudfärg

Vi har alla nåt gemensamt, det är Kirseberg

Det här var första versen, nu ska jag och mitt gäng

Spela det som kommer efter, nämligen en refräng

Versen skulle jag använda om internerna inte gjort uppgiften. Den skulle bara användas för att inte lektionen skulle tappa flytet. Ingen av internerna kommer att bedömas av mig utifrån deras insats så jag kan egentligen inte begära att de ska göra hemuppgifter.

Jag fick dölja min förvåning när en av internerna gav mig ett papper. Hans text löd så här:

Jail is not a word, it's a world for itself
Yeah, yeah, let me get it over with, lying bricks
Hope you catch up with my tricks
But you don't wanna listen
sitting there wishing that I choke so you could diss me
haha just kidding I'll be honest, it ain't easy to be a rap artist
without weed.
It's hard to find a topic
And lay the rhymes perfect.
It's like your fantasy drains down the sink
But I managed to put some small things
together and made this rap shit happen

Spent the hole night
thinking about lines but I didn't get it right.
So I'm jumping through hoops

Bare with me subject 2
is for them short tickets
Prison is cool
Just stay strong and you'll make it through

For them longtimers

Allot of up's and down's.
When you're down; make sure that you bounce
back up or you be gone
Hopefully not physically but mentally you'll be gone with the wind

Personally I feel you deserve more respect than this
I mean it's hard to comprehend what they are going through
a physiological war
is going on behind every closed door
Probably some suicidal thoughts but common, you know you're better than this
So just hold on, if you are a man of God,
heaven is not far.

Jag blev stum.
De andra applåderade.
Rapparen fick flera försök med texten för att känna tempo och rytmik. vissa interner lyssnade
till honom med sådan inlevelse att de glömde spela.

Reflektion:

Denna gång blev jag väldigt imponerad. Både av den talang som visat sig och av hur
internerna i gruppen tog emot de nya. De nya i sin tur visade respekt för att gruppen kommit
en bit på vägen och gjorde sitt bästa för att inte störa det faktum. Denna utveckling är mycket
positiv. Om den sedan håller, återstår att se.

4.8 Sjätte mötet

Dagen för vårt framförande börjar närma sig. Det var mitt budskap till internerna som denna dag inte var fullt manskap. En av dem hade permission. När jag med allvar i blicken talade om för dem att det snart var dags för uppspel blev det tyst och spant i salen. De fick åter igen en påminnelse om att jag minsann ställer krav på dem. Inte bara musikaliskt utan också på att de tar ansvar för sin roll i gruppen.

Internerna reagerar olika på denna information. De nya deltagarna påminner mig om att de bara varit med två gånger och att de inte hunnit lära sig alla ackord än. Jag svarar att de då spelar de ackord de lärt sig. Om man bara lärt sig ett enda ackord så bidrar man till gruppen med det ackordet, och det är ju lysande! Det ackordet måste ju spelas! Annars är låten ofullkomlig. De nya deltagarna insåg att det låg något i det jag sa och lovade att bidra med det de hade lärt sig. Andra intener blev fruktansvärt nervösa och frågade vem som skulle komma på uppspelet. Jag svarade att de andra avdelningarna skulle bjudas in. De tittade förskräckt på kriminalvårdaren som var med mig denna gång. Han stod bara där med armarna i kors och nickade långsamt. Vi började spant att diskutera vad vi skulle spela. Jag föreslog "Black Magic woman" och "The Wall". Den sistnämnda skulle utsmyckas med den rap som vår talangfulle intern skrivit. Han blev förstas kallsvettig. Jag ansåg att de två låtarna nog skulle räcka och att det var en mycket bra start för musikgruppen och deras framtida framträdanden. Internerna höll med.

Vi började repetera. Jag vet inte om det var att de var nervösa eller om de hade annat i tankarna men de första försöken på låtarna lät förfärligt. Jag gjorde vad jag kunde för att rätta och hjälpa och lyckades till slut få allt på ungefär samma kurs. Jag introducerade gitarrstafett på Black Magic woman.

Gitarrstafett är ett mycket effektivt verktyg för att snabbt komma till resultat i en klassundervisningssituation. Det går ut på att man delar in alla i lika många grupper som det finns ackord i låten man ska spela. I detta fall var det tre grupper som behövdes.

Sedan ansvarar varje grupp för var sitt ackord och spelar endast när deras ackord ska spelas. Läraren (Jag) "dirigerar" genom att peka på den grupp som ska spela. På så sätt kan elever snabbt bilda sig en uppfattning om låten som ska spelas.

Jag har hittills bara fått en av internerna att sjunga. Den lotten har den resterande tiden fallit på mig. Till denna lektion hade jag dock en plan.

När vi spelade Black Magic woman så bad jag alla att ställa sig framför borden i en så tät klunga som möjligt. Detta för att de inte ska ha så mycket ögonkontakt med varandra och även för att de ska lyssna på varandra. Sedan bad jag dem att tillsammans sjunga låten.

Ibland förvånas jag över att de går med på allt jag utsätter dem för. Att stå nära varandra på detta sätt och dessutom sjunga tillhör nog inte det de gör till vardags då jag inte är där.

Jag har lärt mig att de tar hela handen om man ger ett finger. Därför måste mina idéer inte vara försiktiga förslag utan djärva anvisningar. När dessa anvisningar ges ska det verka som om jag inte har en tanke på att det skulle vara pinsamt eller konstigt utan jag ska snarare verka förvånad om de inte vill ställa upp. Det är många gånger som jag känt att om jag fortsätter pressa och gå på i mina övertalningar med lika lite respekt för deras rädsla att försöka och misslyckas, så kommer de att få ett vredesutbrott i hopp om att jag ska lämna dem i fred eller slå ner mig. Men ju mer jag träffar dessa människor desto mer förtroende för mig har de fått. De vet att jag kommer genom inpasseringen med utmaningar varje gång. Genom att dyka upp på lektionen varje gång, har internerna markerat att de antar utmaningen.

Jag träffade en annan intern som bara varit på de två första lektionerna. De första gångerna han var frånvarande var han sjuk. De andra gångerna ville han inte. Eftersom jag inte kände

honom så väl så har jag inte konfronterat honom med hans frånvaro. När jag frågat de andra internerna om honom har de bara böjt sina huvuden och bytt samtalsämne. Människor på den sidan muren har alla möjliga sorters problem och huvudbry. Bara det faktum att man avtjänar ett långt fängelsestraff kan tära på det starkaste psyke. Denna gång när jag mötte honom vid cellerna tog jag mod till mig. Jag frågade om han var frisk nu och hur han hade tänkt sig vad gäller musikgruppen. Han svarade att han funderat mycket på hur han skulle göra. Han hade mycket strul i sitt liv just nu och kände att han behövde ta tag i de sakerna och i sig själv innan han var beredd att jobba med andra. Dessutom tyckte han att i och med att han missat så många gånger så skulle han bara vara en bromskloss. Han hade bestämt sig för att hoppa över denna gång och eventuellt anmäla sig om framtida grupper blev aktuellt. Moget resonerat tyckte jag.

Reflektion:

Med hjälp av gitarrstafetten lyckades jag integrera de nya deltagarna ytterligare på det musikaliska planet. Detta gjorde att de växte i sina roller och fick vatten på sin övningskvarn. Samtidigt gick även repetitionsarbetet inför konserten bättre med ökat självförtroende hos alla.

4.9 Sjunde mötet

”Det börjar bli dags nu”

Så började jag denna lektion.

”Vaddå dags?” fick jag till svar.

Jag hade för avsikt att bestämt påminna om att det snart var dags för konserten. Jag räknade på fingrarna och kom fram till att det var tre gånger kvar på kursen innan konserten. Därför ville jag att vi skulle lägga upp en repetitionsplan för de resterande gångerna. Alla lyssnade noggrant och nickade instämmande.

Återigen spreds en stämning i den tysta salen som vittnade om spänd förväntan och nervositet. Jag ville få en struktur på de två låtarna som vi skulle framföra på konserten.

Jag tog en white-board penna och började skriva ner formen till The Wall. Sedan gjorde jag en lista med allas namn och frågade var och en vad han skulle spela på den låten.

Jag märkte att internerna sträckte lite på sig när de såg sitt namn på tavlan.

Denna konkreta uppställning av allas arbetsuppgifter var en ytterligare påminnelse om varje enskilds ansvar för gruppens helhetsprestation på konserten.

Låtar till konserten:

Another brick in the Wall

Form	Vem spelar vad?	
Vers	John	Gitarr
Stick	Jonny	Gitarr
Loop	Jon	Gitarr
Rap	Jonne	Piano
Vers	Jonas	Sång
Stick	Johannes	Rap
Refräng	Jonatan	Bas
Refräng	Jonte	Trummor
	Johan (jag)	Gitarr och sång.

Denna sättning var sedan länge etablerad. Jag bad alla att anteckna vad jag skrev upp. Sedan lade jag upp ett förslag på hur vi skulle lägga upp resterande lektioner. Jag föreslog att vi skulle koncentrera oss på The Wall denna gång, Black Magic Woman nästa gång och en genomgång av båda låtarna den sista gången innan konserten. Alla tyckte at det lät bra och började plocka fram utrustningen. Repetitionen av the Wall gick mycket bra. Internen som skulle rappa var orolig för att han inte skulle ha en stabil bakgrund när det var dags för honom. Alla höll med. Jag sa att det fanns en lösning på det. När det var dags för rappen skulle alla utom jag sluta spela och börja klappa i takt. De skulle lämna sina instrument och ställa sig bakom den rappande medlemmen. Jag och de andras klapp skulle då vara kompet. På så sätt hade vi stabiliserat kompet utan att någon slutade kompa. De bara kompade på ett annat sätt. Dessutom hörde man texten tydligare om det var färre instrument igång under rappen. Som en extra bonus blir det också en visuell effekt om det rör sig på scenen när bandmedlemmarna tar sig från sina respektive instrument till sin nya plats bakom rapparen. När rappen var avklarad skulle internerna sedan i valfritt tempo ta sig tillbaka till sitt instrument. Sedan skulle de med mig som referens börja spela motorn igen. När alla var tillbaka skulle vi fortsätta spela enligt det jag skrivit på tavlan. Detta tyckte alla var en bra idé som kunde bli kul och se häftigt ut. Vår rappare kände sig till en början inte riktigt redo för en genomspelning. Det gjorde ingenting eftersom att det fanns mycket att repa på annat håll. Han satte sig därför i ett hörn och koncentrerade sig på sin uppgift medan vi andra repade på vers, stick och refräng. Vi repade på de olika delarna i låten och ackordbytena i de olika delarna. I pausen kom rapparen fram till mig och sa: ”Okej...okej...jag är redo”. Han var mycket nervös men också spänd och laddad. Internerna blev denna gång överösta av beröm från mig och jag såg att de växte i sin roll i gruppen. Alla ville kommentera mitt berömmande med förklaringar om hur de kommit fram till det goda resultat de presterat och med löften om att det också skulle bli bättre. Jag har under hela kursen berömt dem och manat på och har mötts av allt från självsäkert instämmande till misstänksam skepsis. Efter paus spelade vi igenom hela låten med klapp och rapmomentet inkluderat. Helheten gjorde att vi kände att vi uppfyllt ett delmål och alla var glada och lättade över att de kommit igenom låten felfritt. Jag berömde. Det var de värda.

Reflektion:

Internernas reaktion till det beröm de fick visar hur hungriga de är på just beröm och bekräftelse. De gärna vill ha en dialog om berömmandet. På så sätt kan de ta tillvara på tillfället och njuta lite extra. De skiner verkligen upp och blir genuint glada av mina positiva kommentarer. Även den tuffaste brottsling har svårt att dölja sin entusiasm.

4.10 Åttonde mötet

Denna lektion var som vi kommit överens om till för repetition av Black Magic Woman. Jag ville få den struktur på upplägget av låten som jag fick på The Wall på förra lektionen. Därför skrev jag från samma mall som jag använde på white boarden förra veckan.

Låtar till konserten:

Black Magic Woman

Form	Vem spelar vad?
Vers med break	John Gitarr
Vers med break	Jonny Gitarr
Gitarr solo på vers med break	Jon Gitarr
Gitarr solo på vers med break	Jonne Piano
Vers med break	Jonas Sång
Vers med break	Johannes Trummor
På det sista breaket slutar låten	Jonatan Bas
	Jonte Slagverk
	Johan (jag) Gitarr och sång.

Den enda ändring som gjorts på sättningen från The Wall är att internen som rappade nu spelar trummor och trummisen spelar slagverk. Dessa två kom senare att utgöra en mycket stabil rytmsektion då slagverkaren spelat Darabukka tidigare. Gitarsolot spelades av en intern som visat ett brinnande intresse för musik redan från början. Han har många gånger under pauserna bjudit in mig till sin cell där han velat visa gitarrböcker och musikexempel. Han har en egen elgitarr och en liten Zoompedal med hörlurar som han får kvittera ut ibland och ha ett par timmar. Han har också uttryckt sitt missnöje med att han inte får gå till aulan och öva på sin fritid. Personalen brukar påminna om just det faktum att han sitter på ett långt fängelsestraff för mord och inte får göra som han vill.

Vi repeterade Black Magic Woman hela första halvan av lektionen och lyckades till slut få ordning på form och ackordbyten. Internen som spelar piano hade enorma svårigheter att följa med denna gång. Detta förvånade mig lite eftersom att han gjort stora framsteg på de få gånger han varit med. Pianisten tillhör den skara som tillkom på femte mötet. Han kom fram till mig i pausen och sa:

”Ja... idag är en sån dag då jag har svårt att koncentrera mig. Allting flyter ihop liksom. Jag vet inte vad jag ska göra.”

Jag svarade:

”Jag tycker att du kämpar på utmärkt! Detta är till att börja med inte så lätt och du ger dig inte. Det kommer du långt på. Det märker du väl?”

”Ja, jo det klart men jag blir förbannad när jag inte får ihop det.”

”Det märker jag. Jag märker också att du riktar all din ilska på ett nytt försök. Det gillar jag.”

”Ja det har du rätt i. Det gör jag faktiskt.”

”När den dagen kommer då du kan koncentrera dig lite bättre så kommer detta att sitta som en smäck, eller hur?”

”Det tror jag också.”

Min pianist hade samma koncentrationssvårigheter som innan paus men efter vårt samtal i pausen behövde jag bara blinka åt honom så nickade han instämmande, bet sig i underläppen och provade igen.

Efter paus fick internerna fylla i en utvärdering av musikkursen som jag hade med mig. Formuläret hade olika användningsområden. Jag förklarade för dem att utvärderingen dels skulle fungera som underlag för beslut om fortsatt musikkurs och dels användas i mitt arbete. Jag bad internerna att skriva namn på sitt formulär. Detta för att jag skulle veta vem som skrivit vad. Jag försäkrade dem också att det förutom KA:s ledning bara var jag som skulle

läsa deras namn. Om man inte ville skriva sitt namn gick det bra med första bokstaven i förnamnet. Tre av åtta skrev endast initialer på formuläret.

Efter en halvtimme var formuläret ifyllt av alla och vi började repetera på konsertprogrammet igen. Vi spelade Black Magic Woman och slipade på solodelen och breaken. Sologitarristen var väldigt nervös. Han tillbringade hela pausen ensam i sin cell där han lyssnade på originalet. När det var dags att spela låten agerade jag som om det var självklart att han skulle klara det och att jag inte hade haft en tanke på att något annat kunde vara aktuellt. Mitt förtroende för hans förmåga hjälpte och det lät riktigt bra. Som avslutning spelade vi The Wall. Genomspelet gick bra. De flesta hade dock glömt hur refrängen spelades och jag fick gå igenom den en gång till.

Kriminalvårdaren som var med mig denna gång var en man i femtioårsåldern som var relativt nyanställd som kriminalvårdare. Han var imponerad av internernas engagemang.

”Jag har jobbat med människor i hela mitt liv. Det beröm och den positiva uppmärksamhet dessa människor får här behöver de. Den har de aldrig fått i sina liv innan”.

Reflektion:

Jag har lärt mig att man kan motivera internerna genom att visa dem att jag tror på det de gör och att jag ställer krav utan att ge sken av att själv fundera över om de klarar av det eller inte. Att jag litar fullt ut på deras förmåga sporrar dem att ge det ett försök. När de sedan inser att jag hade rätt i min kompetensbedömning ger det dem mod att ta ett steg till nästa gång en utmaning presenteras. Internerna har också börjat se låtarna, övningarna och uppgifterna som just utmaningar.

4.11 Nionde mötet

Sista repetitionen innan avslutningskonserten.

En förväntansfull stämning infann sig på avdelningen då jag klev innanför dörren i inpasseringen. Det var inte bara musikgruppen som var spända och nervösa utan även jag började känna att det drog ihop sig för konsert. Internerna var spralliga och okoncentrerade till en början. De lugnade sig senare men då hade nästan halva lektionen gått och vi hade mycket kvar att repetera. Jag kopplade på min allvarligaste röst och förklarade att det var nu det gällde. Imorgon (konsertdagen) skulle vi bara hinna spela igenom låtarna och soundchecka innan avdelningarna släpps in. Detta förstod alla och tog sig i kragen.

Resten av lektionen var en mycket bra och effektiv repetition, där alla gjorde sitt absolut bästa. Pianisten som hade svårt med koncentrationen förra veckan hade en bra dag. Han spelade rytmiskt och fint och antecknade på sitt papper varje gång jag slog av och instruerade. Vi spelade igenom båda låtarna flera gånger och löste tillsammans till eventuella svårigheter. I pausen pratade jag med den kriminalvårdare som jag hela tiden har haft kontakt med via mail. Han berättade att han fått loss ytterligare ett par hundralappar till konserten så det skulle bjudas på tårta och kaffe efter spelningen både till medverkande och publik. Detta blev ytterligare en sporre för mig och internerna. Om det bjöds på tårta på konserten betydde det att chansen var större att många från avdelningarna skulle komma och lyssna.

Vi hade innan lektionen ställt upp instrumenten som vi ville ha dem på konserten. Detta gjorde också att spänningen steg.

Två av internerna började bråka på skoj som de gjort många gånger förr. Det vänskapliga tjafset är extremt hårdhänt och jag har valt att inte bry mig om det så länge de har ett leende på läpparna. Det har dessutom inte verkat störa någon annan i salen och det har inte stört undervisningen. Denna gång blev de utskällda av sångaren i musikgruppen.

”Nu lägger ni av med det där! Vem ska spela bas imorgon om ni skadar varandra!” Sa han och gav sig inte förrän de skakat hand och satt sig ner.

Resten av repetitionen var lugn, metodisk och fokuserad.

Reflektion:

Min sångares reaktion till två andras bråk är ett mycket bra exempel på bevis om ett kollektivt tänkande som etablerats hos internerna i detta projekt. När jag bevittnade denna reaktion tänkte jag på det Johansson skriver och som jag citerar på sidan 10. Jag ser att jag fostrar internerna till kunskap i lagarbete med andra människor. Valen som de gjort tidigare i livet och som resulterat i att de är där de är, står för mig som bevis på att detta sätt att tänka inte alltid varit en naturlig del av internernas beteende. Jag känner att jag får tillbaka mycket från dem. Denna insikt i att deras beteende riskerade att skada gruppens helhetsprestation fick mig att känna hopp om att jag utför en god gärning för dessa människor och inspirerade mig i mitt sökande efter svar på de frågor jag tar upp i detta arbete.

4.12 Konsert

Dagen var kommen.

Konserten var planerad till klockan 14.15

Det var anmält i vakten att jag skulle komma tidigare och ställa upp PA och instrument.

Internerna hade sin promenad efter lunch så till en början fick jag ingen hjälp. Efterhand dök de upp en efter en och frågade vad de kunde hjälpa till med. Även nyfikna interner som inte varit med i musikgruppen kom till aulan och bar bord och stolar. Klockan 13.50 var alla på plats och vi kunde börja genomspelningen. De var tysta spända och fokuserade. Efter genomspelningen sa jag övertygande att detta inte skulle bli några problem alls och att det skulle bli kul. Jag behövde inte övertyga någon. Alla var redo. Sista repetitionen diskuterade vi vad vi skulle kalla oss. De hade många förslag. Några av mina favoriter var: Fångarna på fortet, Sing-sing singers och Kirseberg 07. Efter ett tag bestämde de sig för att vi skulle heta ”gott och blandat”. Självt tyckte jag att det var ett ganska otippat namn på Malmös mest kriminella band. Det höll internerna med om men kände att namnet hade en, som de uttryckte sig, ”viss klang”. Vi skrattade gott åt namnet och det luckrade upp den nervositet som infann sig hos alla.

När publiken kom in i aulan hade en intern rivit av en meter toapapper som han höll utsträckt mellan armarna över huvudet. På toapappret hade han skrivit BEETELES. Alla var överens om att vi från och med nu hette Beeteles.

När alla interner från avdelningen hade kommit hade vi en publik på ungefär 40 personer.

Dessa personer lät som minst 400 när jag presenterade bandets medlemmar, en efter en.

Medlemmarna ställde sig lämpligt upp och bugade djupt till publikens vrål.

Vi började spela The Wall. Publiken klappade i takt och visade sin uppskattning till det framträdande deras kamrater stod för.

Efter The Wall med tillhörande rap tackade vi alla för publikstödet och presenterade nästa låt. Black Magic Woman stod på tur. Formerna och ackordbytena stämde ingen gjorde några märkbara misstag. Vi lyckades med det alla vill: Att spela den bästa versionen av låten på konsert. Efter våra låtar var det tårta och kaffe. Internerna i musikgruppen tog emot kamraternas jubel, handslag och kommentarer om konserten. Alla i musikgruppen var märkbart stolta över sina prestationer.

Under kaffet var det många interner som ville visa vad de kunde på de olika instrumenten. Många kunde mer än bara ett par riff på gitarr. Jag fick lyssna på en mycket kompetent

trummis och en bluesinspirerad pianist som inte alls fuskade sig fram på pianot. Ett spontant jam utvecklades där deltagarna hänsynslöst bråkade om uppmärksamheten. Jag fick en påminnelse om hur det var de första gångerna i musikgruppen. Mycket av det jag såg var en spegling av medlemmarnas i musikgruppen beteende och attityd i början. Det var ytterligare ett bevis på att vi verkligen kommit en bra bit i musikgruppen vad gäller hänsyn till gruppens dynamik.

Min kontaktperson från personalen kom fram och frågade om vi inte kunde spela en av låtarna igen. Jag tyckte att det var en bra idé och samlade ihop musikgruppen.

Alla undrade vilken låt vi skulle ta och jag föreslog att vi skulle fråga publiken som åter igen tagit plats. När vi frågade publiken enades de till slut om att vi naturligtvis skulle spela båda.

Det gjorde vi. Många var glada över att få en chans till att spela rätt på de ställen som blivit fel under första omgången. Andra passade på att njuta av en andra chans i rampljuset.

Efteråt var det många av de interner som besökte konserten som kom fram till mig och ville tala om att de tyckte att det var bra. Många lovade att anmäla sig om det blev aktuellt med en fortsättning och bildandet av nya grupper. Även internen som valde att hoppa av efter två gånger p.g.a. personliga skäl sa att han absolut skulle vara med nästa kurs.

Svävandes på moln efter den lyckade konserten hjälptes vi åt att plocka undan instrument, stolar och spillt kaffe. Alla i gruppen kramade om varandra, berömde varandra och tackade för ett gott samarbete. Vi tog farväl med hopp om att ses i en ny omgång musiklktioner på Kiresbergsanstalten.

Succé!

Reflektion:

Jag var under de sista lektionerna osäker på vilket bemötande vi skulle få från de andra intagna som besökte konserten. Faktum är att jag också hade funderat över min egen säkerhet på konserten. Jag hade inte träffat de interner som kom från de andra avdelningarna och de hade aldrig träffat mig. Jag visste inte heller hur personerna i musikgruppen skulle reagera när vi släppte in så många andra i vår verksamhet och i vår grupp. Dessutom stod internerna i musikgruppen på scen och hade alla möjligheter att få uppmärksamhet på ett eller annat sätt. Men stämningen var mycket god och publiken uppskattade musikgruppens framträdande. Detta tog gruppen till sig och tog tillvara på den uppmärksamhet de fick genom musiken.

4.13 Utvärdering

I utvärderingen skulle internerna svara på åtta frågor genom att gradera från ett till fem.

Frågorna rörde kursens upplägg, min undervisning och deras utveckling på olika plan.

(Se bilaga 1a) Resultatet av utvärderingen var mycket givande för mig.

På frågan om kursen uppfyllt förväntningarna svarade 100 % att den absolut gjort det.

Jag fick också svar som: ”det känns skönt att vi i musikgruppen har musikgruppen gemensamt istället för kriminalitet.”

På frågan har du utvecklats som person svarade en intern:

”Jag tycker att jag inte är lika stressad längre och jag tänker inte lika mycket på de dåliga sakerna längre när jag istället kan ta ett instrument och finna lugnet i det mesta.”

En annan fråga var: Hur har det gått att jobba i grupp. Ett svar blev:

”Som grupp har vi haft det jävligt roligt och man har kommit varandra mycket närmare genom musiken.”

En annan slår fast att han börjat lyssna på annan musik (genrer) också som han introducerats till på musiklektionerna. Samma person tycker att det är skönt att finna andra gemensamma nämnare hos sina kompisar än kriminalitet. ”Jag och John till exempel spelar båda gitarr.” Totalt anser internerna att de utvecklats och haft kul. De känner att de hittat ett tryggt och givande sätt att uttrycka sina känslor och komma bort från stress. Eftersom att jag ville att så många som möjligt i personalen som haft med musikgruppen att göra ska svara på utvärderingen så lämnade jag tio formulär till veckan därpå. (Se bilaga 1b)

Personalens svar på utvärderingen var minst lika givande som internernas. Alla i personalen är övertygade om att musikundervisning på fängelse har en långsiktig effekt på internernas beteende och sociala kompetens. De hävdar dock att förhållandet mellan personal och intagna på avdelningar med musikundervisning inte ändrats märkbart. Däremot har musikundervisningen påverkat de intagnas humör, i veckan i allmänhet och på lektionsdagen i synnerhet. På frågan om hur de tycker att det har gått för de intagna att arbeta i grupp svarar alla; över förväntan. Personalen ansåg att gruppen hade på ett imponerande sätt anammat de regler som jag satte upp och de har visat hänsyn till den ordning som till slut infann sig. Personalen tyckte också att det var roligt att se hur de hjälpte varandra i motgångar med gruppens bästa i första rummet. Musikundervisningen är ofta ett samtalsämne på anstalten och det lyssnas på musik i större utsträckning nu än innan. Musiken som ljuder på avdelningarna är heller inte den samma som innan utan det presenteras en större genrevariation.

5. Diskussion

Om man ser tillbaka på de mål som jag och KA lade upp för musikkursen (sid. 13) så är de flesta uppnådda. Fokus har definitivt legat på ensemblespel och jag har flätat in andra moment i kursen. Jag har fått internerna att lyssna på musik och prata om musik. Jag insåg dock tidigt att jag behövde slagkraft i de krav jag ställde på internerna. På så sätt kom konserten till. Konserten gjorde samtidigt att jag var tvungen att flytta fokus från de mer teoretiska delarna av kursen. Jag har kunnat göra det med argumentet att musikkursen var på prov både för mig, interner och personal på KA. Jag har däremot sett ett enormt framsteg hos internerna, inte bara musikaliskt utan även både personligt och kollektivt. Dessa framsteg kan man tydligt se vid de tillfällen under kursen då internerna medvetet arbetat för gruppens bästa. Även då de gått från att beskylla, anklaga och lägga ansvaret på varandra för ett kollektivt misslyckande i klappleken (tredje besöket sid. 16), till att hjälpa varandra, och till och med stoppa personer som utför en handling som medvetet eller omedvetet skadar gruppens helhetsprestation på lång sikt (nionde besöket sid. 28). Om man nu återigen ser på den kognitiva psykologins huvudsakliga arbetsområden; Minne, perception, kunskapspresentation, språk, problemlösning, beslutsfattande, medvetande och intelligens (Sid. 8) så har musikgruppens verksamhet tagit upp och tränat alla dessa egenskaper. Även begreppet kognitiv beteendeterapi som anger att tonvikten ligger på samspelet mellan individen och omgivningen, här och nu (Sid. 8) har uppmärksamats. Resultaten ovan visar att ensembleundervisning mycket väl kan vara en effektiv metod för att träna den sociala förmågan och viljan/förmågan att samarbeta i grupp.

Personalen svarar i utvärderingen (Sid. 31) att musikundervisningen är ofta ett samtalsämne på anstalten och det lyssnas på musik i större utsträckning nu än innan. Musiken som ljuder på avdelningarna är heller inte den samma som innan utan det presenteras en större genrevariation. Detta visar att internerna i musikgruppen utvecklat en vilja att fördjupa sig

och ta reda på mer inom musikämnet. Den egenskapen är bra att ha med sig i livet i övrigt. I ovanstående svar på utvärderingen ser man också förändringen av det psykiska klimatet hos musikgruppen. (Sid. 9). Musikgruppens psykiska klimat var till en början försvarsinriktat. Internerna var på sin vakt och värnade om sina idéer av rädsla för personliga påhopp. Klimatet i gruppen ändrades efter hand som internerna kände sig trygga i sin roll och ett stödjande klimat etablerades mer och mer, där man trivdes ihop trots meningsskiljaktigheter och där alla var inställda på en gemensam problemlösning.

Målet med detta arbete och ett personligt mål med mitt jobb på KA var att ta reda på om musik kan hjälpa dömda brottslingar på ett eller annat sätt. Denna fråga anser jag har blivit besvarad. I vilken utsträckning, på vilket sätt och med vad musik hjälper de interner jag haft med att göra är naturligtvis väldigt individuellt. Det kan vara allt från att finna trygghet, ro och tillit i musicerandet, lära sig ge plats och ta hänsyn och ta ansvar i en grupp till att få tiden att gå lite fortare och ha kul. Detta framgår i utvärderingen, där jag tagit upp vad internerna skrev (sid. 30). Jag anser att svaren i båda enkäterna är tillförlitliga då de besvarats på ett korrekt sätt. Alla som besvarade enkäten svarade på alla frågor. Ingen ringade in fler än ett alternativ per fråga, ingen svarade ”vet ej” och ingen lade eller till andra svarsalternativ.

Ledartypen har naturligtvis inflytande på resultatet. Det har varit en utmaning för mig att anamma en ledarstil där både jag och internerna får ut maximalt av lektionerna. De olika ledaregenskaper som jag tar upp i teori och frågeställningar (sid. 9) har hela tiden legat till grund för mitt agerande och mina val av låtar och uppgifter. Det är förmodligen väldigt få ledare som besitter alla sju egenskaper till fullo men jag menar dock att jag har haft många av dem till hjälp. Utan engagemang, positiv inställning och struktur och flexibilitet hade jag inte kommit lika långt. När jag senare lärde känna internerna bättre fanns det tillfällen då en ömsesidig empati, tolerans och öppenhet mellan mig och internerna var tydlig. Det är också detta som legat till grund för det stödjande klimat som senare infann sig i musikgruppen.

Förutsättningen för en lyckad musikundervisning är att både lärare och deltagare ger en bit av sig själv och även visar sidor som kan framstå som sårbara. Dessa sidor kan vara baserade på känslor, personliga tolkningar och intryck av musiken. Att öppna sig på detta sätt kan vara svårt i den tuffa värld där många interner levit i hela sitt liv. Även ledaren befinner sig i detta klimat och måste kunna stå för sina personliga tolkningar och intryck av musiken. Jag tvingades därför att välja en ledarstil som var skraddarsydd för just denna situation; en ledarstil baserad på väldigt mycket beröm och uppmuntran, en tro på internernas musikaliska förmåga och ett orubbligt självförtroende.

Jag hävdar bestämt att musik kan ha en kraftig inverkan på vårt beteende och våra val. I mitt resultat har jag dokumenterat situationer där personer, som på ett eller annat sätt hamnat där de är, helt spontant visat kreativitet, ansvar, samarbetsvilja, hänsyn, glädje, envishet, ambition och en vilja att hjälpa mig och sina musikerkolleger.

Av mina första intryck av internerna att döma så är det musikverksamheten som har lockat fram detta beteende. En fortsatt musikundervisning på anstalten kan i framtiden tala om huruvida dessa egenskaper kan förankras i internernas vardag. Det är viktiga steg i den rehabiliteringsprocess som de alla genomgår i fängelse. Musik kan bli ett steg på vägen ut. Vägen till rehabilitering in i samhället.

Referenser

Campbell, D. (1998). *Mozarteffekten: musikens oanade kraft*.
(A. Galfvensjö övers) Malmö: Richter. Philadelphia: F.A. Davidis Company.

Egidius, H. (1994). *Psykologilexikon* Stockholm: Natur och kultur

Heiling, G. (2002). *Om aktionsforskning*
Undervisningsunderlag för Lärarutbildningen i musik vid musikhögskolan i Malmö,
Lunds universitet.

Johansson, L. (2005). *Ensembleledning, Ledarskap i mindre grupper*. Lund; Studentlitteratur

Lardén, M. (2002). *Från brott till genombrott, kognitiv beteendeterapi för tonåringar med psykosociala problem*. Stockholm; Förlagshuset Gothia

Patel, R & Davidsson, B. (2007). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund Studentlitteratur

Internet

www.kriminalvarden.se under länken "arbete, utbildning, behandling" besökt under perioden
2007-09-14 – 2007-09-17

www.kbt.nu under länken "Vad är KBT?" besökt 2007-11-27

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Aktionsforskning> besökt 2007-11-25

Bilagor

Utvärdering för musikgruppen på Kirsebergsanstalten.

Besvara frågorna genom att ringa in en av siffrorna under varje fråga.

1 är mycket negativt och 5 är mycket positivt.

Skriv gärna kommentarer!

Har musikkursen uppfyllt dina förväntningar?

1 2 3 4 5 Vet ej
Inte alls Absolut

Kommentar

Har du lärt dig något?

1 2 3 4 5 Vet ej
Ingenting Mycket

Kommentar

Hur tycker du att upplägget för lektionerna har fungerat?

1 2 3 4 5 Vet ej
Dåligt Bra

Kommentar

Hur tycker du att lektionerna har fungerat?

1 2 3 4 5 Vet ej
Dåligt Bra

Kommentar

Hur tycker du att Johan är som lärare?

1 2 3 4 5 Vet ej
Dålig Bra

Kommentar

Har du utvecklats som musiker?

1 2 3 4 5 Vet ej
Ingenting Mycket

Kommentar

Har du utvecklats som person?

1 2 3 4 5 Vet ej
Ingenting Mycket

Kommentar

Hur har det gått att jobba i grupp?

1 2 3 4 5 Vet ej
Dåligt Bra

Kommentar

Tack för hjälpen!
Johan

Bilaga 1b

Utvärdering för musikgruppen på Kirsebergsanstalten.

Besvara frågorna genom att ringa in en av siffrorna under varje fråga.

1 är mycket negativt och 5 är mycket positivt.

Skriv gärna kommentarer!

Hur har musikkursen påverkat stämningen mellan internerna på berörda avdelningar?

1	2	3	4	5	Vet ej
Negativt				Positivt	

Kommentar

Hur har musikkursen påverkat stämningen mellan interner och personal på berörda avdelningar?

1	2	3	4	5	Vet ej
Negativt				Positivt	

Kommentar

Hur har musikkursen påverkat de medverkande internernas allmänna humör och uppförande?

1	2	3	4	5	Vet ej
Negativt				Positivt	

Kommentar

(Till Er som varit med på lektionerna)

Hur tycker du att lektionerna har fungerat?

1	2	3	4	5	Vet ej
Dåligt				Bra	

Kommentar

Hur tycker du att Johan är som lärare?

1	2	3	4	5	
Dålig				Bra	Vet ej

Kommentar

Har internerna utvecklats som musiker?

1	2	3	4	5	
Ingenting				Mycket	Vet ej

Kommentar

Hur har det gått för internerna att jobba i grupp?

1	2	3	4	5	
Dåligt				Bra	Vet ej

Kommentar

Komplettera gärna med vidare kommentarer.

Tack för hjälpen!
Johan Rufelt.